

Jegyzőkönyv

„A fenntartható természetvédelem megalapozása magyarországi Natura 2000 területeken” c. projekt keretében tartott egyeztetési fórumról

2015. április 16, Harta

Részvevők

Bán János Gábor, Szelio Vt.

Fehér Gizella, ADUVIZIG

Fodor Rácz Mihály, Hart- Agroszol Kft.

Gallé-Ruppáner Eszter

Gortva László

Gyirán István, ADUVIZIG

Gyurita István, KNPI

Kustár Rozália, Dunatáj Természet- és Környezetvédelmi Közalapítvány

Kovács Sándor, KNPI

Leiter Ottó, Dunatáj Természet- és Környezetvédelmi Közalapítvány

Lóránt Miklós, KNPI

Rezneki Rita

Dr. Sárközi Zsolt, Hartai Önkormányzat

Szatmári Ferenc, Agro- Harta Zrt.

Váradiné Hangya Noémi

Vörös Vince, Pataj Vt.

Nagy Dénes, MME

Fabók Veronika, AKUT Egyesület

Kalóczkai Ágnes, AKUT Egyesület

Kovács Eszter, SZIE

Králl Attila, MME

Tóth Péter, MME

Tóth Péter először a svájci-magyar együttműködési programról beszélt röviden. A projekt elsősorban a Natura 2000 területek élővilágának, fajok felmérésével foglalkozik. A projekt keretein belül a biotikai adatok felhasználásával mintaterületeken fenntartási tervek készülnek, illetve bizonyos területeken fenntartható gazdálkodási gyakorlat megvalósítása folyik. A projekt számára a természetvédelem elsődleges, de nem cél olyan előírásokat létrehozása, amelyek nem tarthatóak be vagy szükségtelen nehézségeket okoznak. A fenntartási tervek jogi státusza kapcsán folyamatos egyeztetések folynak az Európai Unióval, Magyarország kormánya kiáll azon álláspontja mellett, hogy a fenntartási tervek tartalma ajánlások gyűjteménye. Az előírások jelen állapotukban nem kötelezőek, csak akkor megvalósíthatóak, ha hozzájuk földhasználati támogatás társul. Gyepterületeken már most is vannak kötelező előírások, a 269/2007-es Kormányrendelet szabályozza őket, ezekre kompenzációs kifizetések vannak érvényben. Amiről ma beszélünk, a fenntartási tervek ajánlást gyűjteménye, ezeken túlmutat.

Ezután Králl Attila a Natura 2000 hálózatról szólt néhány szót. A Natura 2000 az Európai Unió természetvédelmi politikájának fontos eszköze, a csatlakozás feltétele volt a területek kijelölése. A kijelölés mostanra lezárult. A Natura 2000 hálózatnak a szárazföldi területen a 28 tagországban átlagosan, körülbelül 18 % a lefedettsége. Magyarország területének 21,44 %-a Natura 2000, ezzel az erős középmezőnybe tartozunk. Kétféle területtípus van a hálózatban, a madárvédelmi területek jellemzően nagyobb területek, amelyeken az itt élő madárfajok védelme a legfontosabb, és amelyek nem csak fajok fészkelő helyeit tartalmazzák, hanem a táplálkozó területeket is (szántók is ezért kerültek be). A másik típusú, általában kisebb kiterjedésű területek a természetmegőrzési vagy élőhelyvédelmi területek, amelyeken a természetes élőhelytípusok védelme és az itt élő fajok védelme a cél. A kétféle típus a természeti szempontból legértékesebb területeken átfed. A jelenleg tervezés alatt lévő kiskunsági terület is ilyen; 4 területegységből: egy nagyobb madárvédelmi területből és ezzel átfedő három természetmegőrzési területből áll. Országos szinten a legtöbb Natura 2000 terület erdőterület, aztán a szántók, majd a gyepterületek következnek. A Naturá-s gyepek jelentős része állami tulajdonban van, az erdőknek is több mint a fele, csak a szántók esetében van nagyobb részük magántulajdonban.

Králl Attila ezután beszélt a fenntartási tervezés céljáról, logikájáról. A Natura 2000 gyephasznosítású területekre érvényes kötelező kezelési előírások a 269/2007-es korm. rendelet alapján, ehhez társul kompenzációs kifizetés is. Magántulajdonú erdőterületekre is van kompenzáció. Specifikusan a különböző területekre szabott természetvédelmi prioritások megfogalmazása a fenntartási tervekben történik meg. Ezek ajánlások, de hivatkozási alapot jelentenek például a természetvédelmi hatóság számára.

Legfontosabb fenntartandó értékek itt a Duna völgyi szikes tavak az északi területen, illetve a délebbi részen húzódó változatos domborzatú, mozaikos szikes területek. Ezen kívül a kelet felé található turjánvidék is értékes, az itt lévő lápokkal, mocsarakkal, és az itt található erdőkkel. Az élőhelyeken kívül az itt található élővilág, és kiemelten a madárvilág megőrzése a fontos. Nagyon fontos az ezen természeti értékeket eddig megőrző, és ezeket megőrizni képes gazdálkodás fennmaradása, annak hagyományos és modernebb eszközeivel, illetve a generációkon keresztül felhalmozódott gazdálkodói tudással. Megfelelő gyepegzálkodás esetén van harmónia, nagyon fontos a Natura területek szempontjából az állattartás fennmaradása, minél változatosabb a legeltetett állatok köre, annál jobb természetvédelmi szempontból.

A legfontosabb veszélyeztető tényezők közül a mezőgazdálkodáshoz köthető a gazdálkodás intenzívebbé válása, ami együtt jár a nagy területű, egyféle kultúrával beültetett területek arányának növekedésével, és mindazzal, ami az intenzifikálódás irányába mutat az öntözés, vegyszerhasználat, és a technológia felhasználása terén. A vegyszerezés, műtrágya kijuttatás a szikes tavak közvetlen közelében problémás a tavak élővilága szempontjából. Gyepes esetében nem kedvező, ha nincs kaszálás, legeltetés a területen, illetve problémát okozhat, ha a legeltetés nem megfelelő számú vagy a terület adottságaihoz nem illeszkedő állatállománnyal történik. Visszatérő probléma a csak birkával való legeltetés, ami mélyebben fekvő, gyakran vízállásos területeket kihagyja, itt a legeltetés hiányában intenzív nádasodás indulhat meg. Probléma lehet még a túllegeltetés szárazabb területeken, vagy szárazabb időszakokban. Ezen kívül a madarak fészkelési időpontjához, az ott élő lepke vagy növényfajok igényeihez nem alkalmazkodó kaszálási időpont, eszköz és mód megválasztása lehet még veszélyeztető tényező.

Vadgazdálkodási szempontból veszélyeztető tényező a vaddisznó terjedése, illetve jelenléte. A vaddisznó a mélyen fekvő, náddal benőtt területekbe fészkel be magát, onnan jár ki a gyepesekbe, amelyeket feltúr, megsérül a gyepfelszín, gyomok nőnek fel rajta. Földön fészkelő madárfajoknál problémát okoz a predátorok jelenléte: a róka, borz, egyéb emlős ragadozók, továbbá a szarka, és a dolmányos varjú. A ragadozók állományszabályozása fontos.

Inváziós növény- és állatfajok terjedése is veszélyeztető tényező (ezüstfa, aranyvessző, egyes idegenhonos halfajok). Veszélyeztető tényező még a vonalas létesítmények (út, vasút, kerítések, vezetékek) hatása, amelyek felszabdaltják a területeket, eltérítik az állatfajokat.

Kétféle szempontrendszer szerint állnak össze a kezelési egységek. Van egy madárvédelmi és egy élőhely védelmi szempontrendszer, ezt azt jelenti, hogy a kezelési egységeken van egy élőhely védelmi és egy madárvédelmi réteg. Továbbá megkíséreltük a kezelési szempontokat földrészletekkel összekötni. Vannak általános kezelési javaslatok, amelyek az egész területre vonatkoznak, illetve olyanok, amelyek különböző élőhelyvédelmi szempontok alapján meghatározott kezelési egységekre.

Általános kezelési javaslatok szántókon¹

A szántók esetében az extenzívebb irányba való elmozdulást tűztük ki célként: ez az egyben művelt, illetve egyféle művelési igényű kultúrával beültetett területek méretének csökkentésére tesz javaslatot, kevesebb műtrágya és növényvédő szer felhasználásával. Ezt azoknál a szántóterületeknél tartjuk különösen fontosnak, amelyek vizes élőhelyekkel vagy gyepesekkel határosak. A terv ezen része úgy épül fel, hogy a szántókra tett alap előírás-javaslatokat egészítik ki, illetve módosítják a madárvédelmi szempontú javaslatok (4 féle). A gyengébb termőképességű szántókon visszagyepesítés javasolt támogatások igénybe vétele mellett.

Sok szántó védett területeken található, vagy azért mert nemzeti parki terület, vagy mert *ex lege* terület; ezeken a területeken már a Natura 2000 státusztól függetlenül a természetvédelmi törvényből fakadóan is vannak szabályok, így pl. engedélyt kell kérni növényvédő szer vagy műtrágya használatára.

---

¹ Azok a kezelési javaslatok vannak megemlítve a jegyzőkönyvben, amelyekhez érkezett kérdés, hozzászólás, változtatási javaslat. A többi kezelési javaslat megtalálható a fenntartás terv egyeztetési anyagában.)

Vízügyi kezelő: Nem láttuk felírva a vízgazdálkodást, lesz erről is szó?

Králl Attila: Az anyagban benne van, előadás szintjén nem szerepel. Általában kevesebb érintett érdeklődik iránta.

Dunatáj Közalapítvány: Szikes területeken kulcskérdés a víz, a vadgazdálkodás mellett. Tavaly sok volt víz, a madarak egy helyre fészkeltek, a borzok, rókák megették a madarakat. Van-e lehetőség rókákat, borzokat riasztani? Fontos még a Kékesi-rét kérdése is, jó lenne erre is kitérni.

Tóth Péter: Azért gondoltuk a szántó, és gyep kérdését előrevenni, mert főként földhasználókkal konzultáltunk eddig, de elővesszük a többi témát is.

Kérdés: Földhasználó és vadász oldalról. Ez most amiről itt beszélünk ez a Natura 2000 programhoz kapcsolódik vagy az AKG-hoz is, mi a kapcsolat? Például Natura-s szántót be lehet-e vinni majd AKG-ba?

Tóth Péter: Jelenleg kötelező érvényű földhasználati előírások a gyepeken élnek, illetve vannak az erdőterv rendeletek készítése során beépülő kötelező előírások. Nincs tudomásom arról, hogy más művelési ágban kötelező előírást tervez a kormányzat. A gyepeken és erdőterületeken elérhető kompenzáció a kötelező előírások miatt. Amit mi itt bemutatunk az a kötelező előírásokon túlmutató önkéntes vállalások rendszere lehet csak, amely úgy működhet, hogy az AKG vagy EKG részévé válik. Nem tartom valószínűnek, hogy ilyen részletességgel be tud épülni egy AKG programba, de elemei bizonyára beépülnek.

Kérdés: Látszik, hogy a Natura-s vagy AKG-s területeken az lenne a cél, hogy kevesebbet kelljen rámenni, de ha nagyon korlátozva van a rovarölő szer használata, két év múlva ott nem lesz lucerna. Vannak ellentmondások a tervben. Illetve ha pocok invázió van, mérgezni lehet csak, ezek olyan problémák, amik a természetvédelemnek is fontosak lehetnek, például hogy ne legyen invázió.

Tóth Péter: Nagyon nehéz flexibilissé tenni egy ilyen tervet, az agrár biodiverzitás valamilyen szinten összefügg a vegyszerezéssel, erre nekünk valahogyan reagálni kell a tervben. Régebben felülvétést engedett a lucernás célprogram, ez a kései kaszálást, vagy rovarölő szer hiányát tudja kompenzálni. Persze ez nehéz kérdés, nyilván azért termelnek lucernát, mert kell a takarmány, de egyelőre így indultunk neki.

Dunatáj Közalapítvány: Láttuk, hogy a felhagyott területek aránya 5-10 %, kell változtatni a felhagyott területeken? Mert ha a gazda mindig ugyanazt a területet hagyja fel, akkor nagyobb a veszély az invázióra.

Králl Attila: Berakható, de már olyan megjegyzés van benne, hogy a kaszátlan területet évről évre egyeztetni kell az illetékes nemzeti park igazgatósággal.

Vegyszerezés, kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása, kártevők elleni védelem szelektív szerekkel javasolt, légi növényvédelem és tápanyag utánpótlás tilos. Felveti az előző problémát, de egy alapvetően madárvédelmi területen nem indokolt a rágcsálóirtó szerek használata szerintem.

Kérdés: Búza esetében, ha a vetésfehérítő elkapja a búzát, nem lesz termés!

Tóth Péter: A tűzokvedelmi szántón ma is él ez az előírás, meg kell fontolni, hogy a gazdálkodó felveszi-e az előírást. 5 éves szerződések lesznek, azzal lehet balanszírozni, hogy némelyik területét beviszi a gazdálkodó a szigorúbb programba, némelyiket nem, kikalkulálja, hogy mi éri meg a bevételkiesés és a támogatás figyelembevételével. Nehéz kérdés, de sok gazdálkodó mégis bevállalja, mert ha nem jön a vetésfehérítő, úgy is jön a támogatás.

Csökkentett táblaméret a cél, illetve a táblák területének 5%-án ugarsávot kell hagyni, vagy a széleken vagy a táblákban. Ennek az a célja, hogy a nagy táblákat meg lehessen bontani, zöld folyosókat hozzunk létre, szegély élőhelyeket lehessen létrehozni, amelyek apróvad szempontjából, madárfajok szempontjából jók. Cél, hogy az ugarsávokat több éven keresztül fenn lehessen tartani, a sávok nem vegyszerezhető, mechanikai kezelés végezhető csak rajtuk.

Dunatáj Közalapítvány: Osztatlan közös tulajdon esetében, hogy érvényesül a táblaszél vagy tábla közepe? Dunatétlen teljes határa, Harta is érintett ebben a problémában.

Tóth Péter: Sajnos azt látjuk az AKG 13 éves működése során, hogy a szegély élőhelyek kialakítására tett kísérletek, többé-kevésbé halára vannak ítélve, mert akár technológiai okok miatt nem bontják meg a gazdálkodók a táblákat. Természetvédelmi szempontból kiemelt jelentőségűek a szegélyek, mivel az utóbbi 10 évben nagyon sok szegély élőhely eltűnt, meglátszik a madárfajok vagy az apróvad fajok állapotán.

Dunatáj Közalapítvány: A szegélyekre vonatkozóan vannak fajbéli irányelvek is?

Tóth Péter: Igen, a mostani új rendszerben a nem termelő beruházások keretében lehet telepíteni, AKG intézkedésekben előírt zöld ugart lehet telepíteni, lesz egy telepítési támogatás. Legalább 3 fajnak kellett lennie. Következő ciklusban méhlegelő növényzsáv jön, 8 faj kombinációjából lehet összeállítani. De ha nagyon specializált a fajlista, akkor egy szolgáltató (pl. Syngenta) túl nagy előnyhöz juthat.

Időszakos és állandó vízállások körüli talajművelés tilalma, az volt a visszajelzés, hogy ilyet úgysem csinál egy gazdálkodó.

Lóránt Miklós, KNPI: Nagyon tipikus példa, hogy amikor kiszáradnak az időszakos vízállások, utólag beművelik a gazdálkodók, ezzel nagy kárt okozva, mivel még benne fészkelnek a madarak. Sokszor agrártámogatások lehívása miatt csináltak ilyet, félve, hogy megbünteti őket az MVH. De mivel, sok fokozottan védett faj fészkel az ilyen foltokban, vis major igazolást kell kérni a gazdálkodónak, mindig kiadja a nemzeti park igazgatóság. Mindenkinek ez az érdeke, a legjobb megoldás.

Dunatáj Közalapítvány: Egy tapasztalat nálunk, hogy a kunhalmokat ugyan kivették a szántóföldi művelésből, de 80 %-ukon nem volt tisztító kaszálás, vagy invazív fajirtás, olyan gyommag képződik ott, ami senkinek nemkívánatos.

Tóth Péter: A kunhalmok művelésének tilalma alapvető fontosságú szerintem.

Dunatáj Közalapítvány: Egyetértek, de a további kezelés fontos, a gyommentes környezet fenntartása vagy a helyi tájjellegű fűmagok vetése ezekben az esetekben is fontos feladat. Azért nem működik a spontán felhagyás, mert a nitrát földúsulás miatt nagyon felgyomosodik, javasolnám felülvizsgálását helyi tájjellegű fűkeverékkel.

Tóth Péter: 2011-ben kellett tájképi elemek védelmével kibővíteni a meglévő elemeket, de akkor már elindult az AKG 2009-ben, annak keretében volt lehetőség gyeptelepítésre. Most nem termelő beruházások között lesz elérhető, kiemelt lesz gyeptelepítés a kunhalmokra őshonos magkeverékek vetésével. Kérdés, hogy ki fogja vállalni, eddig nem voltak túl népszerűek a gyepesítések.

Dunatáj Közalapítvány: Egy gondolat még a szántós előírásokhoz. Tervben van-e a mezsgyesávokra odúk kihelyezése? Nálunk ez gyakorlat.

Králl Attila: Ajánlasként szerepeltetjük.

Dunatáj Közalapítvány: Mert a látófák elég jelentős hatással bírhatnak a rágcsálóirtásra.

Tóth Péter: Erre nem lesz támogatás, volt, valakinek nem nyerte el a tetszését, úgyhogy most nincs.

Hozzászólás: Az a kérdés, mennyire leszünk bátrak vállalkozni, hogy mennyi lesz az ellensúly. Betarthatóak egyébként, eddig is betartottuk az AKG-ban.

Specifikus madárvédelmi javaslatok szántókra²

A madárvédelmi javaslatok kiegészítik az általános szántókra vonatkozó javaslatokat.

A vizes élőhelyek melletti szántókon, amelyek kiemelt madár élőhelyek is, javaslatunk a kisparcellás művelési mód és az alapvetően vegyszer- és műtrágyamentes művelés bevezetése, ez szélsőségesen extenzív földhasználatot jelent. Ezeken a területeken javasolt a vegyszeres gyomirtás tilalma (kivétel az olyan özönnövények esetében, amelyek csak így irthatóak), a tápanyag utánpótlása csak szerves trágyával, illetve az intenzív művelési kultúrák kizárása (kapás kultúrák) javasolt.

Kérdés: Nekünk van 40-50 ha ilyen területünk Dunatétlenten, keményen kell ellentételezni, ha a gazdálkodóknak vegyszer és műtrágya nélkül gazdálkodniuk, ráadásul a kultúra is meg van határozva. Marad búza, árpa, ha kiesik kukorica, napraforgó, pillanatnyilag nem látom, hogy 50 ha-os táblában hogyan lehet mozaikosan termelni, nagyon meg kell fizetni. Vagy több kis termelő lesz és szétesnek a táblák kisebbekre, de szerinte történelmileg nincs esély erre.

Tóth Péter: Bizonyos szintek vannak, ez egy optimális állapotot ír le, most is van AKG-ban színteztettség, lehet alacsonyabb szintet is választani.

Králl Attila: Természetvédelmi szempontból szeretnénk egy ideális állapotot felvázolni, mi a realitás azt a támogatási összegek, illetve a gazdálkodói szándék határozza meg.

Tóth Péter: Ez még egy ambíciózusabb változat, nem kellett nézni, hogy hogyan kell behívni a gazdálkodókat, a természetvédelmi szempontok számítottak. Amikor már mérlegelnünk kell, hogy valaki be is lépjen, akkor valószínűleg változni fog, valószínűleg nem lesz ennyire részletezett.

---

² (Azok a kezelési javaslatok vannak megemlítve a jegyzőkönyvben, amelyekhez érkezett kérdés, hozzászólás, változtatási javaslat. A többi kezelési javaslat megtalálható a fenntartás terv egyeztetési anyagában.)

Túzok élőhelyének védelme szempontjából április közepe és július közepe közötti időszakban javasolt a legnagyobb mértékben elkerülni a gépi munkát, vegyszerezést a területen, egy nyugalmi időszakot biztosítani az állatnak.

Hozzászólás: A kaszálás időpontja lehet kérdés, az hogy össze lesz-e hangolva a lucerna kaszálásra vonatkozóan, terméshez kötött többlet támogatás jár érte. De ha július 15. után lehet csak kaszálni, akkor ettől eleshet a gazdálkodó. Lehet, hogy nem lesz érdemes belépni az AKG-ba, mert lehet, hogy ez nagyobb összeg és egyéb előírás nincs hozzá.

Lóránd Miklós, KNPI: A lucerna és a tűzok igazából nem összeegyeztethető, nehéz megtalálni mi a megfelelő időpont, veszteséges, nem gazdaságos, nem lehet annyit fizetni, hogy megérje a kései kaszálás. Más megoldás kell hosszú távon, más tűzokbarát módon természetű növények bevezetése, ugaroltatás, vetésforgó, Spanyolországban is vetésforgó működik. Vagy területlehatárolással lehet még megoldani, nagy területhűsége van a fajnak, meg kell vizsgálni, hogy melyik terület működik ténylegesen költőhelyként.

„Vadludas szántók”, amelyek peremhelyzetűek, jellemzően a terület NY-i és DK-i peremén találhatóak, könnyítettek az előírások az általános javaslatokhoz képest.

Hozzászólás: A vadludak kegyetlen nagy károkat csinálnak, kevés terület került kijelölésre, Nagykekestől Szentkirály fele nagyon kedvelt táplálkozó területek. Volt olyan, hogy egy 50 ha-os táblának nagy részét kiették. Kecse is jóllakjon és a káposzta is megmaradjon, kemény feladat.

Kovács Eszter: Ez azt jelenti, hogy a javaslat az, hogy bővítsük a kijelölt vadludas területeket?

Hozzászólás: Nagyon kevés van vadludas területnek kijelölve, több száz ha-os területről van szó, imádják a repcét, hatalmas tömegben lepik el a táblákat.

Králl Attila: Ezek a területek a „minden egyéb kategória”, más fontos madárfaj nem fészkel benne, csak nem ezt a nevet adtuk neki, ezért könnyített. Ezek vizes területek mentén található táplálkozó helyek, de más faj nem fészkel benne.

Hozzászólás: Mi azért nem léptünk be a vadludas témában annak idején, mert jöttek maguktól is.

Általános előírás javaslatok a gyepeken³

Hozzászólás: Az lenne az előrelépés, ha a Natura-n, AKG-s területen kívül is ki lehetne terjeszteni a vadriasztók használatát.

Tóth Péter: Készült egy javaslat, ami horizontálisan bevezetné ezeket a dolgokat, apróvad gazdálkodási javaslatcsomag, valószínűleg a vidékfejlesztési stratégia része lesz. Az ország teljes területén igényelhető lesz, eddig csak MTÉT területeken volt elérhető.

Szikes gyepék előírás javaslatai. Kiegészítik az általános előírásokat.

A szikes kaszálókon sarjülegeltetés javasolt, de a túlzott gyephasználati nyomás elkerülésére egy hónapos időeltolódással kezdhető meg a legeltetés ezeken a területeken.

---

³ (Azok a kezelési javaslatok vannak megemlítve a jegyzőkönyvben, amelyekhez érkezett kérdés, hozzászólás, változtatási javaslat. A többi kezelési javaslat megtalálható a fenntartás terv egyeztetési anyagában.)

Dunatáj Közalapítvány: A széki lile pont a túllegeltetett területeken volt meg, a megszűnésével tűnt el a faj a Miklapusztáról és a Böddi- székről. Itt javasolt lehet bizonyos területeken a túllegeltetés, és a vakszik foltok elősegítése. Különben benádasodik a terület. 2004-ben indult egy élőhelyvédelmi pályázatunk, varsázott fészekvédelem volt benne, nem volt meg a nemzeti park igazgatóság engedélye. Kérdésem, hogy foglalkozik-e ezzel a kérdéssel a terv, a rókák, borzok miatt is kérdezem, széki lile, ugartyúk esetében meghiúsul a fészkelés. Felmerült a terület időszakos lezárása, tulajdonosként meg lehet csinálni, de osztatlan közösön nem. Arra meg nincs kapacitás, hogy őrt állítsunk.

Tóth Péter: A nyugati államokban a túllegeltetés releváns probléma, Magyarországon nem, ezért nem lehet rá támogatást adni.

Lóránt Miklós, KNPI: Ahhoz, hogy a két faj élőhelye kialakuljon, kell a túllegeltetés, a fészekvédelem nem hosszú távú megoldás. A hatékony védelem erősen kapcsolódik a vadgazdálkodási javaslatokhoz. Apróvadás területen elemi érdeke vadgazdálkodónak, hogy kialakuljon jó vadgazdálkodási gyakorlat, ami a predátor fajok számát alacsonyan tartja. Elindult valami, vadászati hatóság varjút is kötelezően elejtendő fajjá tette.

Szikes gyepeken hamvas rétihéja, haris védelmi előírások: a kései fészkelés miatt későn (augusztus 1. után) lehet kaszálni.

Dunatáj Közalapítvány: A nád visszaszorítása fontos lenne, mivel nincs állat a területen, ahol nincs veszélyeztetett fészkelő madárfaj, ott többszöri kaszálással az alatta lévő gyepek megerősíthetőek, a nád visszaszorítható.

Králl Attila: Vannak erre vannak javaslatok a tervben, nem javasoljuk a területek nádas művelési ágban tartását, vagy átsorolását. Ahol gémentelep van, vagy olyan faj, amely a nyíltvíz és összefüggőbb nádasok mozaikolását igényli, ott sem nádgazdálkodást ajánlunk, hanem a nád bizonyos helyeken való megtartását.

Dunatáj Közalapítvány: Nem a zárvány nádasokról beszélek, az alapból vízfelület közeli nádasokról, hanem arról, ahol a legeltetés felhagyásával 5 éven belül benádasodik a terület.

Hozzászólás: Van egy ellentétes folyamat is, a vízelvezető műtárgyakat megszünteti a nemzeti park igazgatóság, vizesedik a terület, van szántónk ahol most is folyik a víz, nincs állatállomány, jön a nád, nem lehet védekezni, csak vegyszeres irtás lehetne, de itt nyilván ez nem jön számításba. Küszködünk a náddal a gyepeken, kaszáljuk, megpróbáljuk visszaszorítani, de a nád a győztes. Jó, hogy visszaállítjuk a természet rendjét, de régen volt elég állat. Most mondjuk hallom, hogy az újabb pályázati rendszerben a nemzeti parki bérelt területeken, meg van határozva, hogy kell lennie állatnak, egy forrás beindult, de az még sok idő, amíg látható eredménye lesz.

Králl Attila: Ez egy hosszabb távú természetvédelmi célállapot, az állat fajták diverzifikációja, a többféle állatfajta legeltetése. Valahol könnyebben megoldható, máshol nem. De hogy a nád visszaszorítását ne a vizesedés visszaszorításával kelljen megoldani az is egy párhuzamos cél. Azt tartjuk optimálisnak, ha a nád visszaszorítást nem a terület leszárításával oldjuk meg.

Dunatáj Közalapítvány: Állattartó telepek kialakításával kapcsolatban mi az álláspont? Esetleg potenciális állattartó területek kijelölése szóba jön?

Lóránd Miklós, KNPI: Az állattartás mindig elsőbbségben van, pl. itatókutak engedélyezése más elbírálás alákerül, mint az öntözés. Ha valaki legeltetni akar, ahhoz hozzátartozik egy állattartó telep, természetesen. Ami még szóba kerül, az a legelőtő, ami egy újszerű fogalom, a mostantól kiírt pályázatokban, illetve a haszonbérbe adott területek bérleti szerződéseiben ez lesz előírva.

Szárazgyepek kezelési javaslatai (lőszgyepek, homoki gyepek, jellegtelenebb gyepek) legeltetés előnyben részesítése és a kaszálás kisebb részben való megtartása javasolt. Sérülékeny gyepek, erre külön ügyelni szükséges. Inváziósok irtása különösen lényeges.

Dunatáj Közalapítvány: A lőszgyepek cserjésedésének kérdése, galagonya például, ha nem szabályozzuk, akkor nagy probléma. Illetve a vaddohány kérdése, a kezelés kevés helyen működik.

Králl Attila: Ahol lehet megemlítettük az inváziós fajokat, illetve van egy külön fejezet az inváziós fajok kezeléséről. A cserjésedéssel kapcsolatban pedig vannak olyan előírások, amik esetében a cserjésedést meg kell akadályozni, bizonyos őshonos cserjék megőrzésével, nemzeti park igazgatósággal egyeztetve.

Dunatáj Közalapítvány: Egy nem teljesen témába vágó megjegyzés, nyelvhasználatban egyre inkább terjed az „örjeg” „örjeg” helyett, itt senki nem mondja, mondta „örjegnek”, érdemes lenne helyére tenni, a Homokmégy könyvet érdemes megnézni.

Vízgazdálkodás

Van egy általános bevezető része, illetve vannak a területen található főbb csatornákra vonatkozó specifikus javaslatok. Javaslatom a következő, hogy beszéljük át most az általános kérdéseket most, ha az egyes csatornákra vonatkozó van specifikus kérdés van, azt akkor külön tárgyaljuk meg egy másik időpontban.

Vízügyi kezelő: Nem kell külön találkozni, nincs akkora probléma, véleményezni is fogjuk, elküldjük.

Králl Attila: Akkor menjünk végig az észrevételeken.

Vízügyi kezelő: 2012-ben a kollégáik készítettek egy terjedelmes jegyzőkönyvet a közös kezelésben lévő vízszintekről, megvan a nemzeti park igazgatóságban, ez eljutott Önökhöz? Mert ezek a vízszintek néhol nincsenek összhangban ezzel.

Králl Attila: Azt iránymutatást kaptuk, hogy ha van olyan megoldás, ami a tervezők szerint optimálisabb, akkor ne a megállapodáshoz igazodjunk.

Vízügyi kezelő: Ha jól értem, akkor a tervet a szakminisztérium elfogadja, de nem keletkezik jogszabály belőle, nem lesz kötelező érvényű, működését nem teszik kötelezővé.

Tóth Péter: A mi hozzáállásunk az, és a kormány szándéka is, hogy ezek ajánlások, de nem szabad eltitkolni, hogy az Európai Bizottság nyomást gyakorol a tagállamokra, hogy minél hatékonyabban szerezzenek érvényt a fenntartási tervek előírásainak. Én arra nem is látok sok esélyt, hogy kötelező érvényűek legyenek, szerintünk ez egy más műfaj. Hatósági munkában viszont fontos hivatkozási alap lehet.

Vízügyi kezelő: Hogyan tervezik kezelni azt a körülményt, hogy néhány esetben a tervben lévő vízszintek 20-30 cm-rel magasabbak a vízjogi engedélyben lévő maximális vízszintnél?

Ezzel kárt is okozhatunk másoknak, kártérítési kötelezettségünk keletkezhet belőle. Talán elég lenne a megfogalmazáson változtatni, hogy ne mint előírás legyen megfogalmazva, hanem hogy „lehetőség szerint” akkor számomra elfogadható lesz.

Tóth Péter: A megfogalmazásban lehet megengedő a terv.

Králl Attila: Sokszor felmerül, hogy ha a terv csak ajánlásokat tartalmaz, akkor mi értelme van erdőterületekre, illetve kezelt víztestekre javaslatokat tenni Natura 2000 szempontból, ha az erdőterv, illetve a vízjogi engedély van érvényben. Azért tartjuk ezt mégis fontosnak, mert ezeket a terveket bizonyos időközönként felül szokták vizsgálni, ilyenkor a fenntartási terv egy olyan hivatkozási alap, ahol a természetvédelmi szempontok érvényesülnek.

Vízügyi kezelő: Nem lehetne az üzemi utat kivenni a korlátozás alól? Ami gyepterület, de gyakorlatilag üzemi út.

Lóránt Miklós, KNPI: Északon folyamatosan monitorozzák ezeket a csatornákat, a csatornák nagy természetvédelmi értéket képviselnek, és nem csak a csatornák, hanem az utak is, az út és csatorna közötti néhány méteres sávban nagyon sok madár fészkel. Csak az a fontos, hogy ne fészkelési időben legyen a kaszálás, kaszálási idő korlátozás ezért van. Nálunk ezek kiemelt értéket képviselnek, csaláncsúcsok, billegetők fészkelnek benne, gyephez köthető fajok, nagyon nagy arányban. A múzeumból jött kolléga felmérni a területet és rázta a fejét, ha a lánctalpas jármű letért az útról, akkora kárt okozott, mert olyan sűrűségben vannak ott az élőlények. Ha csak a kaszálási időpont a probléma, szerintem az összeegyeztethető.

Vízügyi kezelő: Most is kezeljük az utat, és megmaradnak a fészkek.

Lóránt Miklós, KNPI: Például a törpegém, ami egy jelölőfaj, a legnagyobb egyedszámban a csatorna nádszegélyében fészkel, ha azokat nem a törpegém fészkelési időszakához igazodóan kezeljük, akkor eltűnnek. De én úgy tapasztaltam össze lehet hangolni a kotrást is, a rézsú karbantartását is, az égetés probléma szokott lenni, de azt a vízügy nem szokta csinálni.

Dunatáj Közalapítvány: Égetés felmerült-e a kezelési tervben? Kellene egy egészséges megengedő szabályozás, ott ahol nincs legeltetés, vagy a lehordás elmarad.

Lóránt Miklós, KNPI: Persze nem a rendszeres kezeléstről van szó, de alkalmanként az égetés megfelelő lehet.

Tóth Péter: Ez sem egyeztethető össze a támogatási rendszerrel.

Vízügyi kezelő: A homokzsákos áttöltést nem szeretnénk, annak a nyitására akkor van szükség, ha a terület víz alatt van, nehézkes lenne, azt javasoljuk, hogy ahol szükséges ott irányozzuk elő.

Kovács Sándor, KNPI: A csatorna melletti utakkal, depóniákkal kapcsolatban van megjegyzésem, Miklapusztán nagy szakaszok vannak, amelyek nincsenek kezelve évek óta, előtte becserjésedett a terület, ezüstfa, fűzek elterjedtek, a sérült depóniákból kifolyik a víz, a délebbi részek víz alatt vannak. Ez nagyon beruházás lesz majd valószínűleg.

Vízügyi kezelő: Pontosítsa hol van ez, tavaly kaptunk 1000 km csatornát, ez valószínűleg ott lehet, kérem jelezze ha ilyen van.

Vízügyi kezelő: Nagyon új dolog, az Akasztó környéki területeken a felszín alatti termálvizeket ki lehet venni üvegházak fűtésére, nem kell visszatölteni, jött kérelem, hogy a

csatornába tölthessék vissza. Ha ezt a nagyon sós vizet bevezetik, megváltoztatja élővilágát a csatornának, ezen a Natura 2000 szabályozással is lehetne segíteni. A hatóság dönt, mi csak véleményt adunk, féltő, hogy divatosá válik.

Králl Attila: Erről a területről ilyen információnk eddig nem volt, van amikor jobb ha a csatornába megy, és nem szikes mocsárba, mert az még nagyobb kárt okozna. Mindenképpen be fogjuk írni a tervbe. Az a kérdés, hogy ha nem a csatornába juttatja, akkor hova?

Vízügyi kezelő: Ha sótalánítani kellene nekik, talán nem érné meg.

Tóth Péter: Mi annyit tudunk csinálni, hogy beírjuk a tervbe, hogy nem kívánatos dolog!

Tóth Péter ezután beszámolt az agrár-környezetgazdálkodási programok tervezésének állásáról. A mezőgazdasági biodiverzitás, a mezőgazdasághoz kötődő madarak száma felére esett vissza az 1970-es évek óta Nagy-Britanniában. Magyarországon is tapasztaltunk visszaesést 2000 óta gyakori madarak esetében, a mezőgazdasági területekhez kötődő madarak indexe 35%-kal csökkent az elmúlt 15 évben. Az, hogy a madárállományok milyen állapotban vannak azt is jelzi, hogy az élőhelyek milyen állapotban vannak, a mezőgazdasági élőhelyek milyen megújuló képességgel rendelkeznek. Ennek gazdálkodási szempontból is jelentősége van a talaj megújulás, a beporzás szempontjából, és az apróvad fajokra is hatással vannak ezek a folyamatok. A csökkenés oka egyrészt az intenzifikáció erősödése, új technológiák megjelenése, amit a természetvédelem nem is tud követni (például a fóliás bálázás rovarfaunára gyakorolt hatása nem vizsgált). A természetes növénykultúrák körének szűkülése, a klímaváltozás, az általános élőhelyi átalakulás vagy a szegély élőhelyek eltűnése is lehetnek okok. Ezek közül néhány elem közvetlen összefügghet a Közös Agrárpolitika kifizetéseivel. A gyepek eltűnése például ennek a hatása lehet, talán zöldítéssel megállítható, de vissza már nem lehet csinálni, a gazdálkodók nem akarnak visszagyepesíteni, a szántóterületekre nagyobb támogatást lehet felvenni. Szintén a SAPS hatása lehet, hogy az árokpartok, mezsgyék, földutak kiszántásra kerültek. Nyugat-Európában egyre inkább felmerül, hogy fenn kell-e tartani ebben a formájában a Közös Agrárpolitikát. Azt gondolja az állampolgárok egy része, hogy a közös befizetéseket olyan célokra kell kifizetni, ami közösségi javakat szolgál. A közvetlen támogatásokkal kapcsolatban komoly kételyek merültek fel. A zöldítés bevezetéséért cserébe a tagországok elfogadták az EU mezőgazdasági költségvetését. Természetvédelmi szempontból mégis kudarc lett a zöldítés, tagállamok kikapukat harcoltak ki, ezek a zöldítés eredményeit esetlegessé teszik. Sajnálatosan a vidékfejlesztési keret is csökkent, jobban mint a közvetlen kifizetések. Magyarország élt az átcsoportosítás lehetőségével, közvetlen kifizetésekre csoportosított át a vidékfejlesztési keretből, ez nem megszokott Európában, fordítva szokott inkább lenni. Agrár-környezetgazdálkodásra 56,28 %-ra csökkent a korábbi időszakhoz képest. Ezt kicsit árnyalja, hogy az ökológiai gazdálkodás külön jogcímen fog szerepelni, illetve hogy 5 évre szól ez a keret és determinációval nem terhelt.

Az agrár-környezetgazdálkodási kifizetés egy önként vállalt előírások okozta többletköltség vagy bevételkiesés kompenzációja, nem pedig támogatás. A meglévő célprogramok összetétele merev volt, a gazdálkodóknak sok felesleges előírást be kellett tartaniuk, de olyan érdemleges előírásokat pedig nem vállaltak, amelyek hasznosak lennének. Illetve nem szembesültek sokszor az előírások valódi tartalmával a gazdálkodók, csak az ellenőrzésekkor. Mi egy modulokból álló rendszert javasoltuk, ahol az előírások választására is van mód, ezt tárgyalja most a kormány Brüsszelben, nem tudni megvalósul-e. A gazdálkodók saját

célprogramokat alakíthatnak ki, lesznek kötött és választható előírások, a támogatás nagysága a felvett előírások számától és gazdasági hatásától függ (milyen bonyolultságú, környezeti, gazdasági hatásúak az előírások). Ez az értékelésnél is döntő lesz, hogy a gazdálkodó milyen előírásokat vállal. A horizontális és zonális rendszer megmarad, a zonális rendszer bővül, tervben van aszály, erózió és belvívveszélyes zónák kialakítása. A fenntartási tervek előírásai részben már beépültek, illetve beépülnek a rendszerbe. De még problémás a lépték kérdése, illetve fontos elkerülni a kettős finanszírozást, ez korábban is így volt, aki Natura 2000 gyepterületen igényelte az AKG kifizetést, az egy csökkentett összeget kapott meg. A zöldítés és az AKG összehangolása egy nehezebb kérdés, még nem tiszta, hogy terménydiverzifikáció hogyan hozható majd össze az AKG vetésszerkezeti előírásaival, ez még tárgyalás alatt van.

A fórumok után a visszajelzéseket beépítjük a tervekbe, a második változat felkerül a honlapra. A végső változatot pedig a kért formában fogják megkapni.

Dunatáj Közalapítvány: Egy alapinformációt szívesen közzéteszünk a honlapon.

Kovács Eszter ezután megköszönte a részvételt és lezárta a fórumot.